

Projekt Utveckling av Rinkeby handikappföreningen

Bakgrund

Projektet *Förenta Nationernas standardregler i ett mångkulturellt* samhälle drevs i Rinkeby under tre år och avslutades i början av 2003. Projektet var ett samarbetspartnerskap mellan Handikapprådet i Rinkeby, Rinkeby stadsdelsnämnd, Rinkeby stadsdelsförvaltning och SIOS, som var projektets huvudman. Projektet ökade medvetenheten kring de förutsättningar som finns för personer med annan etnisk bakgrund än svensk och funktionsnedsättningar. Ett av projektets resultat var att bilda en handikappförening i Rinkeby. Efter att projektet avslutades har Rinkeby handikappföreningen fungerat men är mycket svag.

Syfte

Projektets syfte är att utveckla föreningen så att den blir en driftkraft i funktionshindrades integration i samhället.

Mål

Projektets mål är

- Att i samverkan med handikapprörelsen i Stockholms stad utveckla en öppen organisationsform som kan användas för olika former av medlemskap och samverkansformer
- Att utveckla metoder för att bryta det utanförskap som många av de personer med funktionsnedsättningar som är bosatta i Rinkeby har. Dessa metoder skulle kunna tillämpas i andra liknande mångkulturella områden
- Att förmedla information och kunskap om handikappolitiken

Funktionshinder och etnicitet

Frågeställningarna kring funktionshinder och etnicitet kan beskrivas utifrån följande områden: *språk, kultur och social situation.*

Språk

Att lära sig ett språk som andraspråk, särskilt i vuxen ålder, är inte lätt för flertalet. Forskarna anger att det tar flera år innan man kan tillgodogöra sig ett språk. Även för barn, som har lättare att lära, kan ta flera år innan de i skolan hinner ikapp de svenskfödda. När unga går ut ur gymnasiet har forskare räknat ut att ungarna lärt sig mellan 30 000 och 40 000 ord. Så många ord behövs för att klara sig bra i dagens samhälle.

Detta innebär att språkförbistring och kommunikationssvårigheter blir vanliga när det gäller personer med funktionsnedsättning som har annat modersmål än svenska. Ofta spelar också funktionshindret en roll. Många funktionsnedsättningar påverkar språkinläringen, eftersom tal- och minnesfunktionerna blir nedsatta. Till det får man lägga till att många gånger är undervisningslokaler inte anpassade för personer med funktionshinder. Det saknas även pedagogiska metoder och läromedel för undervisningen.

Funktionsnedsättning och andra modersmål ger upphov till olika kombinationer av både språk och funktionsnedsättning. Grupperna blir ganska små. Om man tar ett exempel, kan man se att ryggmärgsskadade kan ha olika modersmål och kan alltså inte kommunicera med varandra. Handikapporganisationerna är bildade utifrån en viss funktionsnedsättning, som blir den organiserande faktorn. Men det förutsätter att alla medlemmar kan kommunicera med varandra genom ett gemensamt språk. Denna grundläggande förutsättning saknas för personer som har ett annat modersmål och som har svårigheter att lära svenska som andraspråk. Språket som verktyg för kommunikation fungerar inte i det här sammanhanget. Språket blir i stället en isoleringsfaktor.

Språket väcker också nya frågeställningar. Kan en person som har en utvecklingsstörning bli tvåspråkig? Hur kan en person med dyslexi lära sig svenska? Dessa frågeställningar är idag i stort sett utforskade. Om man börjar söka svar på dessa frågor kan man med all sannolikhet öka kunskapen om olika funktionshinderns förutsättningar. När det gäller dyslexi har forskarna upptäckt att dyslexi kan se olika ut på olika språk, och att det finns språk som är lättare eller svårare för dyslektiker. Detta kan överhuvudtaget bli gällande för funktionshinder som är baserade på kommunikations- och språklig förmåga.

Kultur

När man talar om personer med annan etnisk bakgrund är det mycket vanligt att man framhäver kulturen som deras främsta kännetecken. Man anser att deras *kultur avviker från den svenska som man tycker är normal och självklar*. *Etniciteten* kulturaliseras. Alla andra faktorer, såsom ekonomiska, sociala eller språkliga förlorar i betydelse och allt tolkas utifrån kulturella termer. Medlemmarna till en viss kultur tillskrivs förutbestämda beteenden och handlingar. Exempelvis tror man sig veta att en arab ska bete sig på ett visst förutbestämt sätt som tillhör den arabiska kulturen.

Denna kulturalisering tillämpas också när det gäller personer med funktionsnedsättningar. *Funktionshindret kulturaliseras*. Man tror sig veta att alla som kommer från tredje världen anser att funktionshindret är Guds straff, skamligt och att man försöker dölja det.

Mot denna kulturalisering måste man framhäva att kulturella skillnader finns mellan olika folkgrupper och olika länder. Men detta innebär inte att man utifrån en viss kulturtillhörighet kan man förutse människornas beteende. Kultur är en del av den komplexa verkligheten vi lever i, inte allt.

Social situation

De människor som invandrat till Sverige och deras barn under de senaste trettio åren lever i en sammansatt social situation. Det gäller bland annat sammanhållningen inom gruppen och den individuella livssituationen.

Majoriteten har kommit från länder i krig eller från krigshärjade områden och samhällen som är i sönderfall. I de flesta fall har konflikterna uppstått på grund av politiska eller religiösa skäl.

Människorna tenderar att reproducera dessa situationer i invandringslandet med splittring och misstänksamhet mot den egna gruppen som följd. Detta ska betraktas som normalt, eftersom omständigheterna berör stora sociala och politiska frågor. De organisationer som växer fram i

Sverige speglar dessa förhållanden. Det tar tid för organisationer och grupper att finna samverkansformer. Detta medför att det finns personer som avskärmar sig från grupperna eller organisationerna, desillusionerade och besvikna över splittringen eller därför att de inte längre orkar engagera sig.

När det gäller den individuella situationen finns det flera faktorer som påverkar människornas handlingar. Dessa faktorer delar in personer i olika kategorier, beroende på förväntningar och levnadsvillkor. En faktor som har betydelse är att i Sverige har man en socialstandard, tack vare utvecklingen av välfärdsstaten, som inte finns i andra länder. Det innebär att här har man tillgång till resurser och stöd som saknas i ursprungsländerna. Av dessa skäl anser många personer med funktionshinder att de har det bra. Medan andra är kritiska och besvikna, beroende på de höga förväntningar som de hade på standarden i Sverige.

En sammansatt verklighet

Som man kan konstatera är frågeställningarna kring funktionshinder och etnicitet sammansatta. Flera sammanflätade faktorer samverkar tillsammans med ibland motsatta effekter, beroende på sociala, historiska, religiösa, kulturella, ekonomiska eller sociala omständigheter.

Alla dessa faktorer kan påverka människors attityder och handlingar när det gäller att engagera sig i handikapporganisationer. *Steg* som brukare av olika tjänster till att bli samhällsmedborgare kan vara långt. Det krävs särskild styrka hos den enskilde eller en miljö som gynnar och uppmuntrar människornas engagemang. Det är denna miljö som projektet vill etablera i Rinkeby.

Utveckling av funktionshindringsfrågorna i Rinkeby

Projektet *FN:s standardregler i ett mångkulturellt samhälle* lade grunderna i stadsdelen för ett fortsatt arbete. I utvärderingen av projektet uttryckte sig stadsdelsförvaltningen mycket positivt till den utvecklingen som skett och uttalade en vilja att stödja framtida initiativ. De verksamheter som finns idag eller planeras starta inom kort är följande.

Projekt Föräldrar till funktionshindrade barn och ungdomar

En grupp föräldrar av somaliskt ursprung, som delvis hade kontakt med Rinkeby handikappföreningen, bildade 2003 en föräldragrupp med autistiska barn. Även andra föräldrar med barn och ungdomar med funktionshinder uttryckte ett behov av att träffas. Föräldrarna inkom med en ansökan till Stadsdelsförnyelsen för att starta projektet *Föräldrar till funktionshindrade barn och ungdomar*. Projektet utgår från att gruppen använder särskoleenhets lokaler till fritidsverksamhet efter skoltid och på helger. Föräldragruppen får tillgång till en resursperson och verksamhetsstöd under ett år med förhoppningen att verksamheten senare kan drivas av föräldrarna själva. Projektet startade i januari 2005. Resurspersonen finansieras delvis av förvaltningen i den ordinarie verksamheten.

Projekt Uppsökande verksamhet och samtalscirklar för anhöriga till personer med psykiska funktionshinder

Projektets mål är att utveckla en metod för att stödja anhöriga och närstående till personer med psykiska funktionshinder. Projektets uppsökande verksamhet ska rikta sig till samtliga etniska minoriteter i Rinkeby och erbjuda möjlighet att starta samtalsgrupper i cirkelform. Projektets långsiktiga mål är att bidra till att bilda självhjälpsgrupper där anhöriga och

närstående stödjer varandra i sin gemensamma situation och därigenom få ökade kunskaper om psykiska funktionshinder.

Projektet har ansökt medel till Stadsdelsförnyelsen och är förankrat i Rinkeby handikappråd. Med stor sannolikhet får projektet medel och startar i början av våren.

Metod

I projektet vill man utveckla metoder för att möta denna komplexa verklighet baserade på samverkan och samarbete mellan olika aktörer. Det gäller att finna de enskilda som har styrka nog att ta steget och bli samhällsmedborgare och att utveckla en miljö som gynnar människornas engagemang i olika former.

- *Att väcka intresse för engagemang i samhället och handikapporganisationerna*

Ett sätt är att genom *uppsökande verksamhet* och *anordnande av kulturella inslag* få människor intresserade att diskutera deras engagemang i samhället och handikapporganisationerna.

Ett annat är att *anordna kurser, seminarier och diskussionsgrupper med både brukare, representanter för etniska minoritetsorganisationer, handikapporganisationer och tjänstemän.*

Ett tredje är att *utveckla fadderverksamheten och slussningen* inom handikapprörelsen. Detta innebär att man kopplar familjer och individer till faddrar i handikapporganisationerna. En handlingsplan för varje individ eller familj tas fram. I handlingsplanen anges vad som parterna förväntar sig och vilka aktiviteter tycker de är meningsfulla att genomföra.

- *Utveckling av en öppen organisationsform*

I det avslutade projektet *FN:s standardregler i ett mångkulturellt samhället* kom satsningen på Rinkeby handikappföreningen relativt sent, i slutet av projektets andra år. Detta gjorde att stödet till föreningen blev begränsat, både i tid och i resurser. Efter projektets avslutning har stadsdelsförvaltning stött Rinkeby handikappföreningens verksamhet genom att bland annat ge en utbildning i föreningskunskap. Det tar dock tid för människorna att känna sig delaktiga i en gemenskap. Man kan säga att de flesta fortfarande ser sig själva som individer som kämpar för att förbättra sina personliga förhållanden.

Organisering av de personer med funktionshinder som är bosatta i Rinkeby är en stor utmaning. Förutom de svårigheter som ovan beskrivs finns andra faktorer som vi också berörts och som komplicerar bilden. En stor fråga är hur man ska hantera de olika språk och funktionshinder som förekommer i Rinkeby. Ska man satsa på ett gemensamt språk, svenskan, och använda tolk? Eller ska man försöka bilda språkgrupper oavsett funktionshinder? Hur ska man göra med organisationen av barnen respektive vuxna? Behoven skiljer sig så radikalt mellan dessa grupper att den uppdelningen finns också i handikapporganisationerna.

De projekt som startats eller håller på att starta i Rinkeby och som beskrivs ovan, Projektet *Föräldrar till funktionshindrade barn och ungdomar* och Projekt *Uppsökande verksamhet och samtalscirklar för anhöriga till personer med psykiska funktionshinder* avslutas under året. Resultatet av dessa projekt kan dock användas som förstudier som ger oss viktiga ledtrådar i det fortsatta arbetet.

Men till de flesta av dessa frågor har man inga svar på idag. Därför är det viktigt att göra en satsning. Vi måste bryta det faktum att personer med funktionsnedsättning boende i Rinkeby är utanför handikapporganisationernas eller etniska minoritetsorganisationernas verklighet. Vi bör utveckla metoder för att hitta de eldsjälar som är beredda att bli samhällsmedborgare och skapa en miljö som uppmuntrar människornas engagemang i samhället. Vi bör finna en form att artikulera människornas behov och få in dessa behov i handikapprörelsens arbete. Av olika skäl har personer med funktionsnedsättning i Rinkeby inte deltagit i detta arbete. Det är hög tid att vi gör det nu. Att engagera sig i organisationer för att försöka påverka samhällsutvecklingen är en demokratisk rättighet som många personer utövar. Med projektet vill vi att personerna med funktionsnedsättningar i Rinkeby också får denna möjlighet. Och de erfarenheter som man får av detta kan bli tillämpbara i andra liknande mångkulturella områden.

Varaktighet

Projektet ska vara en långsiktig satsning och den minsta perioden är tre år.

Organisation

En styrgrupp bildas med representanter från Rinkeby Handikappförening, Kommun-HSO, Rinkeby handikappråd, Rinkeby stadsdelsförvaltning, Rinkeby stadsdelsnämnd och SIOS, som blir projektets huvudman.

Personal

För projektets genomförande behövs två projektledare heltid anställas och en projektsekreterare. Vidare bör det finnas resurser för projektsamordning. Projektets två ledare motiveras med att det är viktigt att arbeta med både kvinnor och män. Erfarenheter från det tidigare projektet indikerar också att det är större arbetsinsatser som behövs.

Av Rinkeby stadsdelsförvaltningen har vi fått ett starkt stöd till projektet. De är beredda att stödja projektet genom att avsätta personella resurser som stödjer projektets verksamhet i form av rådgivning, medverkande vid träffar, förmedlande av kontakter, m.m. Dessa resurser kan uppskattas till ca 10 procent av en heltidstjänst.

Lokal

Frågan om en lokal som samlingspunkt är mycket viktig för många. En lokal ger en känsla av tillhörighet till något. Därför bör det också finnas resurser för lokalhyra i budgeten.